

Az a baj a klasszikával...

A régi klasszikus íróinkkal az a baj, hogy ha elmondanak egy történetet, akkor azzal elmondanak egy történetet, egy formába zárt történetet, de nem sokat babrikálnak el a miértekkel. Ha ihletett, impresszionista szöveget olvasok, azt érzem, hogy az ürge csak bámulja a világot, nem tudja ki ő és mit akar, csak belefeledkezik a látásába. A szürrealisták meg maguk előtt taszigálják az egójukat, s ezt akkora vehemenciával teszik, mintha minden mozdulat után támadt volna egy világmegváltó ötletük. A szürrealistákkal az a baj, hogy nem fogják fel, nem lehet minden szónak elementáris ereje. Nem mozdul a lélek folyton folyvást, kell a mozzanatlan idő, nem lehet mindiglen csak kipöfögtetni a ménkű nagy indulatot. A nagy macsó írókkal meg az a baj, hogy folyton piálnak és egyre olcsóbb nőkkel dugnak és voltaképpen időtlen idők óta unják az irodalmat. És mindezt megírják, azt is elvárva, hogy sajnáljuk őket, ahogy a külvárosokba költöznek ócska albérletekbe, és elhagyott életük majdhogynem legvégén a nyomornegyed kocsmáiból viszi el őket a mentő. A nagy macsó írókkal ez a baj.

Az elvágyódó romantikusokkal az a baj, hogy miért csak beszélnek róla, miért nem vesznek „csakoda” egy hajójegyet, s utaznak el a déli szigetvilág legrejtettebb zugába, hátha ott megtalálnak valamit az egykori édenből. De az elvágyódó romantikusok azt sem tudják, hogy az egykori édenben sötétedés után nem volt hol felkattintani a villanyt. Nem tudtak pizzát rendelni, hideg sörről csak álmodozhattak és a mobiljukról nem tudnák átutalni a tartásdíjat volt feleségeiknek, rég nem látott gyerekeik után. Ez a baj a romantikusokkal.

A hatalmas jellemekkel meg az a baj, hogy saját maguk előtt is szerepelnek. Anynyira személyesek, annyira természetes számukra, hogy róluk szól minden, hogy nem veszik észre, ahogy csak önmagukat imádják. A hatalmas jellemekkel ez a baj. Meg hogy esetükben nem beszélhetünk szövegről. Sem anyagról. Megformáltságáról. Csak természetes nagyságról, erkölcsi és etikai tisztaságról, nemzeti génuszról, s a szónoki, váteszi pózról, amit némi izzadás közben tudnak csak kilétezni magukból.

A majdnem híres kortárs írókkal az a baj, hogy elküldik a könyveiket és érzelmi zsarolásnak tesznek ki újra meg újra, hogy kritikát írjal róluk, még azt is leszervezik, hogy hová küldjed, s mikorra, honoráriumot is intéznek... Fogalmad sincsen, mit írt, nem is érdekel feltétlen, mert a magad hétköznapi nyikorgó életével bajlódsz éppen, de az egykori barátságra, közösen elfogyasztott ezre, azra való tekintettel szoros határidő mellett belefogsz és szégyelled magad, hogy írsz egy majdnem híres Narciszszuszról. Mire végre elkészülsz, sejtéd már, mit akart, de csak arra tudsz gondolni, hogy a bűdös életben nem fog megjelenni rólad semmi, mert nem szervezed a kritikádat. Nem szervezed a jelenléted. Nem foglalsz el az irodalmi közéletben akkora területet, ahonnan láthatóvá válna közelmúltban közölt legszebb könyved. Nem ter-

jeszt fel érte a kiadód, de te magad sem javaslod magad díjakra, csak írsz bele a vakvilágba, mert *szeretelírní* és az neked jó. A kortárs írókkal ez a baj. A majdnem híresekkel. Azt meg, hogy jó-e egy könyv, vagy legalább az a bekezdés, amit huszadszorra kezdél újra, azt majd kétszáz év múlva, egy felhő szélén kegyetlenül őszintén megdumáljuk.

Egyedül az utcai firkálókban nem csalódtam. Tisztelem a külvárosi kamaszok görcsös kitarását, ahogy alkoholos filccel összefirkálják a nevükkel a buszmegállók műanyag üvegét. Mintha számítana, hogyha valaki több száz helyre letette a névjegyet. Aki ismeri, tudja, mekkora tett egy vesztesnek a belvárosban nyomot hagyni. Tisztelem a lepattant narkósok erőfeszítését, ahogy összefújkalják festékspraykel a ronda tűzfalakat, kukákat. Tisztelem az éneklő koldust, ahogy magát kíséri egy vizespalackból készített ritmushangszeren. Kevés az ennyire nyers, tiszta hang. Senkinek nem tesz jót a túl sok iskola! Ennyit az ösztönösségről! Ez a baj, régi klasszikusaink! És ti egykori szürrealisták, impresszionisták és kortársaim, posztkolonialisták, félték, hogy hülyének tart titeket egy hetedik? A macsókkal meg az a baj, hogy nem férnek be a tantervbe! És hogy összekeverik a művészetet a dugással! Vagy esetükben már ez a művészet?

Csak elhagytam a kulcsom!

Látogass meg, a város fölött lakom, az egyetlen igazi völgyben. Ha a főtérről a hegyre nézel, középen találod, na jó, kicsit feljebb és balra. A házam a keleti oldal tetején áll, ablakom délre néz, de a kelő nap első sugára már megcsiklandozza a talpad, ha úgy alakul, hogy itt alszol nálam, s az ágyamban kötsz ki. A ház fehér, a rengeteg lépcső miatt el sem lehet téveszteni. A közelben volt egy kiskocsmá, de rég bezárt, ha látsz egy apró boltot – az eladók mogorvák, kevesebbet adnak vissza a kelletnél, s amúgy is méregdrágán számítanak meg mindent – számolj el magadban háromszázhetvenig ahogy lassan felfelé sétálsz, majd nézz a jobb oldalra. Kis barna kapu, s kilencvenhárom lépcső visz fel az ajtóig. Csak kopogtass, a csengő gombját hiába nyomod, nem működik. Beléphetsz nyugodtan, ne várj arra, hogy odacsoszogjak eléd. Mostanában sápadtabbnak látszom, mint szoktam, talán a hajam miatt, erősen őszülök. Ha éppen írok, akkor csak ülj le, befejezem a mondatot, vagy ha tovább sodor a lendület, a bekezdést is végigírom. Ha szomjas leszel – és szomjas leszel, a lépcsőmászás nem erősséged – tölthetsz magadnak teát, ott áll a pulton. Lefőzők minden délelőtt két kancsóval, zöldet és feketét, de csak szálalat, a filterbe csak a szemetet seperik bele. Anyám megtanított sütni, mindig rá emlékezem, az ujjaira, ahogy az apró kis formából rányomom a diókrémet a tézstalapokra, napokig eláll, s ha egyszer megkóstolod, emlékezni fogsz rá, és anyámra is. Ne csodálkozz, ha bekopog a szomszéd, pénzt kér tüzelőre, s hoz egy bögrét, melléd ül, de előbb tölt magának egy csészébe, belemarkol a süteményes tálba, s boldogan issza a szavaid. Az én ajtóim mindenki előtt nyitva áll. Szeretem, ha beszélgetnek a szobában, ha másról folyik a szó, mint

amit el tudok képzelni, így amíg írok, bele tudok szólni pár igazi fordulatot vagy legalább egy szót, nem csak mindig a magam kikoptatott, túlírt kifejezéseit. Mert én a csillagokról írok. De ebben a városban alig látszanak. Az emeleti teraszról csak utcák sora látható, hosszan kanyargó, homályba vesző, kanyargó utcák, a csillagok alig pislákolnak. Amíg jobban láttam, gyakran számolni kezdtem az ég fényeit, harminc homályos csillagnál tovább ritkán jutottam, néha, ha a város fölé köd ült, s itt a hegyen tiszta maradt az ég, majdnem negyvenig is eljutottam. Kényszeresebb napjaimon a földi fényeket számolgattam, volt éjjel, hogy eljutottam háromezer-kétszáznyolcig. Hogy miért nem tovább? Mert meguntam a számolást, a magam szabta rendszer szabályait. Kínóztam magam a számokkal, a szomszédok zenével szoktak, ha rájuk jön a mulathatnék. Elszámoltam háromezer-kétszáznyolcig és majdhogynem összeestem a fáradtságtól.

Sokszor figyelmeztettek már a környéken, hogy zárjam az ajtóm, legalább éjszákára, túl sok csöves jár felém. Féltének, hogy kifosztanak, vagy még ennél is rosszabb vége lesz az én felelőtlen viselkedésemnek. Az egyik szomszéd, akinek aggodalmaira úgy feleltem, hogy mindig is nyomasztó teherként viselem magamon a felelősségem súlyát! Úgy feldühödött félig komoly, de inkább viccesnek szánt mondatomon, hogy rendőrséggel fenyegetett. Hogy rám hívja! Zárkózzál be, te barom! – így búcsúzott tőlem. Úgy éreztem magam, mint egy kerítés közelében álló körtefa, a túlsó oldalra átnyúló ágaimat csak addig fogadják örömmel, amíg leszakasztják a gyümölcsöt, utána meg áthívják, hogy söpörjem össze az őszi avart, mert különben... Azért szeretek itt élni, mert napközben nyugalom van, szorgos emberek lakják a környéket, eljárnak dolgozni. Ha már ez a kis nyugalom sem lenne meg, miből merítenék ihletet? Hidegebb éjjeleken a tetőablaknál álldogáljak, mint egy bolond, s bámuljam az eget? Mert az égben nem csalatkozhatok, az ég tökéletes. Gyakran felnézek rá, s egyre inkább azt érzem, hogy egy úrhajóban utazunk, mi itt pár milliárdan emberek, s ami ránk borul, az a panoráma-ablakunk. Nem fekszem le úgy, hogy a fürdő tetőablakából pár percig ne bámulnám a hunyorgó csillagok fényét, tudva azt, hogy mindez csak illúzió, a régmúlt torzképe a fényszennyezett égen. Titkon azt remélem, egyszer a fürdőből látok majd sarki fényt, s nem kell Finnországig elvonszolnom magam. Újabban a barátaim is el-eltünedeznek. Aki meghalt, még az sem kap felmentést, legalább álmomban látogasson meg... Mi lehet velük?! Az augusztus eleji rekkenő hőségben már nem állít be senki egy tízkilós dinnyével, hogy locsoljuk meg vodkával és beszélgessük át árnyékban a fél napot. Csak ülök itt és írom a könyveimet. Egymagam vagyok. Nemrég olvastam valakiről, akit szerettem, hogy Hollandiába költözött. Valaki New Yorkban lett banki pénztáros, házvezetőnő, más egy alpesi faluban kilencvenéves mámiákat istápol... Ha én is eltűnök, mert én is el fogok, akkor mi lesz? Megmarad valami ebből a csendből, ami körülvesz? Bár jobb hallgatni valaki mást. A szomszédok megunták a mászkálást, zárni kezdték a közös kaput, a kaputelefon meg rendetlenkedik. Mi lesz, ha nem tud bejönni hozzám már senki? Szorongani kezdek a szomszédoktól? Nem zárom az ajtómat, mert ezzel nyitva hagyom a lehetőséget. Meg kellene változnom? Nem fogok.

Rossz álmom

Többször álmodtam egy nővel, akihez sosem volt közöm, mégiscsak veszekedtünk folyton. Én előbb háritani próbáltam, hiába a rossz reflexek, mert tényleg nem hibáztatható semmiért. Nem vettem el az egyéniségét. Nem bántottam meg. Nem hazudtam neki... Fenyegtettem, hogy megöli magát. Hogy én nem tudom, mire is lenne képes ő. Mit mondhattam volna neki, ahogy ott ült előttem keseregve? Hogy nem miattam történt mindez? Hogy a probléma gyökerét magában hordozza, s amíg meg nem oldja, addig újra és újra ugyanaz fog ismétlődni?

Álmomban olyan csupaszak voltak a falak, hogy megkértem ezt a nőt, hozzon be a kertből virágokat, díszítse ki nekem a lakást! Mondtam neki, hogy megülök itt csendben, elkaparászok a papíron, mint egy kisegér. Aztán már nem is tudom miért, de megláttam benne valamit. Mondtam neki, hogy úgy szeretném látni, ahogy sürgölődik körülöttem. Ahogy nyújtózkodva a polcra tesz egy vázát, tele orgonával, s ahogy a nehéz porcelánt igazgatja, elnézegetném a hónalja ívét, a mellét. –Vetkőzz le, kérlek – mondtam kissé mélyített hangon –, tudom, hogy már elmúltál húsz. Meddig udvaroljak? Ne nézz olyan komolyan, csiklandozzalak meg? Szerinted mit kellene tennem? Annyira lesújtóan bámult rám, hogy azt találtam mondani, hogy vezess a helyemre, mutassad meg, hol üljek, s én szót fogadok neked. Ha azt szeretnéd, hogy imádkozzak érted, azt is megteszem, hitetlenül, annyira szeretlek. Nem létezik a Földön még egy ilyen ember, mint te, egy ilyen kis senki, mint te. Egész életemben senkik vettek körül, te vagy a legkisebb közülük. Szeretlek, ma csak téged, csak veled. Más nem létezik.

Lassan rájöttem az egyik vele kapcsolatos álmomban, hogy ez a nő halott. Vitatkozzak vele? Miért tette önmagával azt, amit...Magyarázom meg neki, hogy nem lehetek mentseég semmire, nem is ismerem! Mondjam azt, hogyha bármi közünk is lett volna egymáshoz, mert lehetett volna, mi jogon szólhattam volna rá, hogy valamit ne tegyen meg? Minek néz engem ez a nő? Ráadásul a saját álmomban? Nem vagyok én egy balfék despota, aki parancsolatokat ad. És ha az is lennék, tegyék fel, ha az lennék, akkor is hiába adnék tanácsokat, az istenre sem hallgat már senki, hiába a kőtablába, parancsolat, nem érdekel senkit már a duma. Ahogy azt sem tanácsolnám neki, hogy vágja fel az ereit, ugorjon le egy toronyból, vesse magát vonat elé, vegyen be kétmaréknyi altatót... Engem hibáztathat bárki, attól még nem fogok kétségbe esni – ezt találtam mondani álmomban.